

De kosten van wereldtuinbouwtentoonstelling Floriade zijn altijd een heikel punt. Ook nu. Almere wil gastheer zijn in 2022 en bezweert dat de stad niet de boot ingaat met de organisatie en er aan infrastructuur veel aan overhoudt. Drie eerdere Floriades leden groot verlies.

HOE ALMERE OP EEN MILJOENENSTROP AFSTEVENT

BEDANKT VOOR DIE BLOEMEN!

'Het go/no go-moment is al geweest', stelde de Almeerse wethouder Tjeerd Herrema. Hij reageerde op uitspraken van raadslid Toon van Dijk (PVV). Die verwees naar een eerdere uitspraak van Herrema dat de raad over twee jaar nog kon besluiten om van de organisatie af te zien. Van Dijk vindt dat Herrema (PvdA) de raad heeft voorgelogen. Herrema spreekt over 'blijven nadenken en mogelijk bijstellen van ambities als de situatie in 2018 voor het laatst wordt geëvalueerd'. En: 'Als je begint, weet je nog niet hoe je eindigt, dus moet je halverwege wel de balans opmaken of je op het goede spoor zit.' De wereldtuinbouwtentoonstelling Floriade wordt sinds 1960 elke tien jaar in Nederland gehouden. De laatste editie was in 2012 in Venlo, de volgende editie staat gepland voor 2022 in Almere. De laatste drie edities leden allemaal verlies. In 1992 werd in Zoetermeer 5 miljoen euro verlies geleden. In 2002 ging de gemeente Haarlemmermeer uiteindelijk voor 6,3 miljoen euro het schip in. Floriade Venlo leverde een verlies van 5,45 miljoen op, maar de verwachte tekorten door tegenvallende verkopen op de speciaal voor de Floriade aangelegde Villa Flora en Villa Greenport zijn nog veel groter: respectievelijk 3,4 en

23,2 miljoen euro. Daar draaien de gemeenten Venlo, Peel en Maas, Horst aan de Maas, Venray en Gennep voor op. Welke gemeente krijg je nog zo gek om de Floriade te organiseren? Nou, Almere dus. Uit een peiling van Omroep Flevoland van half juni bleek dat 54 procent van 500 ondervraagde Almeeders positief is over de aanstaande Floriade. Een kwart van de Almeeders is tegenstander. Opvallend is dat ten opzichte van een jaar eerder het aantal positie's is afgenomen. Toen zag 62 procent de Floriade nog zitten. Naast het verdwijnen van een camping en veel groen maken mensen zich zorgen over de kosten. Daar is al veel kritiek op geuit: een wokrestaurant uitkopen voor 4 miljoen, de maximale lening van 30 miljoen aan de Floriade BV (bij eerdere Floriades bleef die in gebreke bij de terugbetaling), een half miljoen voor extra ambtenaren, een verhoging van 1,7 miljoen van de begroting voor de Floriade (nu 93 miljoen), het inboeken van 7,5 miljoen rijksbijdrage, terwijl de hoogte daarvan nog niet is bepaald. Kortom, alle kenmerken van een groot risicovol prestigeproject.

FINANCIËLE STROP

Vooralsnog bezweert wethouder Herrema dat de gemeente niet meer dan de beloofde 10 miljoen euro kwijt zal zijn. De provincie Flevoland besteedt hetzelfde bedrag. Bij elkaar 20 miljoen euro. Precies het bedrag van de financiële strop waar oud-Walibi-directeur Hans van Driem in

‘De Floriadebegroting sloot negatief, maar de toegevoegde waarde is enorm’

oktober 2015 voor vreesde. Hij ziet het met lede ogen aan. Voor de bouw van het Floriade-terrein moet dus een wokrestaurant wijken, een camping plaatsmaken en een deel van de rijksweg A6 worden overkapt. Na de Floriade moet er een ecowijk verrijzen. Maar het is de duurste locatie die de gemeente kon kiezen, aldus Van Driem, oud-directeur commerciële zaken van de Floriade 1992 in Zoetermeer.

Hij maakt een “dynamisch” rapport over de Floriade 2022 op basis van zijn ervaringen met de Floriade 1992 en de nalatenschap van andere Floriades. In zijn laatste versie uit juli 2016 heeft hij het verwachte extra verlies op het project Floriade 2022 bijgesteld naar minimaal 25 miljoen en maximaal 50 miljoen euro.

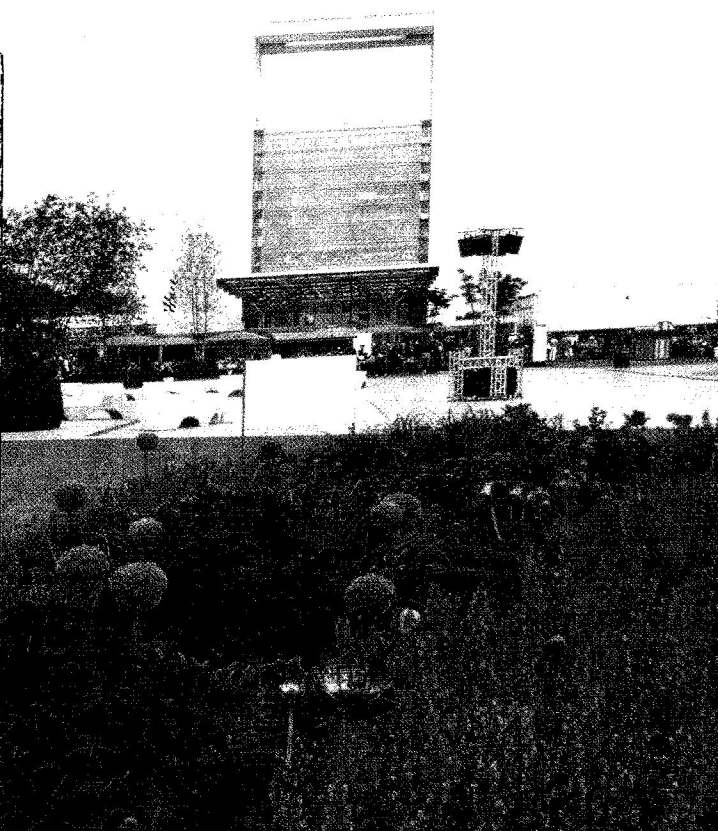
Alle alarmbellen hadden moeten gaan rinkelen bij steden die zich kandidaat hadden gesteld voor de Floriade 2022, toen in 2012 en 2013 opnieuw zeer hoge verliezen werden gemeld bij een Floriade en de In-

ternationale Gartenschau IGA Hamburg (verlies 37 miljoen), schrijft Van Driem. ‘Maar opvallend genoeg gebeurde dat niet. Het blijkt namelijk elke keer dat er géén goede analyse wordt gemaakt door de Nationale Tuinbouwraad (NTR) en de politiek, waardoor men niet begrijpt wat de redenen zijn, *waarom* een Floriade niet succesvol is geweest.’

De extra verliezen van een Floriade worden volgens Van Driem veroorzaakt door drie hoofdfactoren: ten eerste worden door de sterk tegenvallende Visitors Product Experience de gebudgetteerde bezoekersaantallen niet gehaald en daardoor ook niet de gebudgetteerde inkomsten. Daarnaast vallen de kosten van de creatie van Het Platform altijd hoger uit dan eerder gecalculeerd. En tot slot zijn de kosten van de Floriade Legacy steevast hoger dan verwacht. ‘Men dient zich te realiseren dat bij een tijdelijke Floriade de inkomsten nooit voldoende zullen zijn om de kosten te dekken. (...) Alleen door aanzienlijke subsidies van de overheid ter compensatie van het gebudgetteerde verlies en garantstelling voor het niet-gebudgetteerde verlies is het mogelijk een Floriade te organiseren.’

GELEERD

De gemeente Almere gaat uit van een winst van 72 duizend euro, ongeveer hetzelfde bedrag dat werd uitgegeven aan het onderzoeksrapport *Floriade 2012 in perspectief. Managen van verwachtingen, sturen van resultaten* van de commissie-Hendriks. Elk half jaar worden risico's van het project in beeld gebracht, stelde wethouder Herrema eerder dit jaar. ‘Er is geleerd van leegstand van de permanente bebouwing in Venlo. Dat kost handenvol geld, dus die bebouwing zal er niet komen, zonder dat de functie daarna bekend is.’ Wel zullen permanente gebouwen verrijzen: de Flevo Campus zal het Entreegebouw overnemen. Van Driem ziet twee factoren waarom private investeerders zullen afwachten. Hij denkt dat de Floriade inzet zal worden van de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Mogelijke private investeerders zullen de uitslag afwachten. ‘Op de tweede plaats heeft de gemeente Almere aangegeven extra verliezen van de BV Floriade niet aan te vullen. Het is voor het eerst in de geschiedenis van de Floriade dat een gemeente niet garant staat voor het extra verlies. Hierdoor is de kans zeer reëel dat ▶

Welke gemeente krijgt je nog zo gek om de Floriade te organiseren?

de BV Floriade failliet gaat vóór opening of tijdens de tentoonstelling in 2022, hetgeen het project nog onzekerder maakt voor het bedrijfsleven om erin te investeren of te sponsoren.'

Politieke redenen om als gemeente een Floriade te willen binnenhalen liggen voornamelijk in de sfeer van infrastructurele projecten "die een zetje nodig hebben". Uiteindelijk behaalde de Floriade 1992 in Zoetermeer een positief resultaat, omdat de gemeente 20 miljoen meer dan begroot overhield aan de verkoop van de in de jaren tachtig aangekochte grond van het Floriade-terrein aan projectontwikkelaars voor de aanleg van de wijk Rokkeveen. Voor de financieel participerende gemeente Den Haag en de provincie Zuid-Holland rijk waren de druiven wel zuur, aangezien deze 'legacy' destijds nog geen onderdeel was van de businesscase, zodat het geld niet kon worden aangewend voor het exploitatieverlies. Zoetermeer had zijn wijk en de nodige infrastructuur erbij, zoals een station en een snelwegafslag van de A12. Lennie Huizer (PvdA), destijds de verantwoordelijk wethouder die zelf opstapte vanwege het Floriadeverlies (niet schuldig, wel verantwoordelijk), noemt de Floriade niettemin 'het leukste project in haar leven'. 'Den Haag had het al geprobeerd in 1982, maar wij zaten in een groei-fase en hadden meer ruimte. We wilden de Floriade gebruiken om Zoetermeer bekend te maken. We hadden het imago van een slaapstad van Den Haag met veel hoogbouw. Er zijn naderhand meer mensen naar ons toegekomen, maar minder dan verwacht. De infrastructuur van de Floriade was ook de basis van de wijk Rokkeveen en die aanleg is ook gelukt. Je ziet nog de patronen.'

TOEGEVOEGDE WAARDE

De politieke reden van de gemeente Haarlemmermeer om de Floriade in 2002 te organiseren was het aanjagen van de aanleg van de Zuidtangent-bus en uitbreiding van groenvoorzieningen. Toenmalig wethouder Rob van der Riet (CDA) weet dat de Floriade (verlies 6,3 miljoen euro) 50 euro extra per inwoner heeft gekost, maar wijst ook op wat ervoor terugkwam: een provinciale weg, ontsluiting van een Vinex-wijk, extra recreatiegebied en inderdaad de snelle busverbinding. 'Ik vind het geen verlies. De Floriadebegroting sloot negatief, maar de toegevoegde waarde is enorm.'

Venlo en vier omliggende gemeenten kregen de Floriade in de schoot geworpen, omdat alle andere kandidaten (Arnhem, Rotterdam en de Drechtsteden) afhaakten vanwege de financiële risico's. De politieke reden om de Floriade in Venlo te houden was de aanleg van kenniscluster Greenpark Venlo en de snelweg A74. Wethouder Stephen Satijn (VVD) nam in 2011 het stokje over van Mark Verheijen die gedeputeerde werd in de provincie Limburg. Bij hem leeft weinig animo te reageren, aldus zijn woordvoerder, mede omdat in lokale media het vooral over de tekorten gaat, terwijl er ook een mooie tentoonstelling is geweest die veel mensen hebben bezocht, waar bedrijven profijt van hebben gehad en waardoor de regio meer verbonden is. De fout die destijds is gemaakt ligt vooral in het verwachtingenmanagement dat geen verlies zou worden geleden. 'Als dan toch tegenvallers binnenkomen, valt dat rauw op het dak, terwijl het ook een diepte-investering voor de lange termijn is geweest. De focus ligt op campusontwikkeling. Ook de provincie jaagt dit nu aan. De oprichting van één grondbedrijf en één exploitatiemaatschappij helpt daarbij.'

KATER

De Venlose SP-fractievoorzitter Ton Heerschop denkt vooral met een kater terug aan de Floriade 2012. Het kernprobleem wat hem betreft: de aansturing en democratische verantwoording waren niet goed geregeld. De commissie-Hendriks concludeerde al dat vooral de verhouding publiek-privaat problematisch was. De wethouder was vanwege zijn belang in de Floriade BV zowel toezichthouder als verantwoordelijk wethouder. 'Hij kon de informatie die hij van de BV kreeg

niet aan de raad geven en dus kon hij ons niet goed informeren.'

Het rapport laat volgens Heerschop niet alle lessen zien. 'De belangrijkste les, ook voor Almere, is: doe het gewoon niet meer. Het is niet meer van deze tijd. In de tuinbouwsector hoor ik die geluiden ook.' Heerschop ziet in de aanloop naar de Floriades steeds dezelfde fouten opduiken: doelredeneringen en tunnelvisies. 'Men loopt vast, maar naar kritiek wordt niet geluisterd.'

Hopelijk luisteren de raadsleden van Almere wel naar Hans van Driem, want hij heeft hen zijn bevindingen voorgelegd. 'Alle partijen hadden interesse, behalve de PvdA', aldus Van Driem. Volgens hem is de gemeente Almere als de dood dat de PVV het project alsnog om zeep helpt. De politieke reden voor de Floriade in Almere is het veiligstellen van rijksbijdragen voor de verbreding van de A6 tussen Almere-Haven en Almere-Buiten.

In zijn rapport maakt Van Driem duidelijk dat kapitaal nodig is voor het slagen van een Floriade. '200 miljoen voor een paviljoen verdien je in tien jaar terug. Er is 10 miljoen nodig voor 100 duizend betalende bezoekers. Dat ontgaat de bestuurders.' Er is altijd veel initieel enthousiasme, valt hem op. 'Toenmalig burgemeester Bruls van Venlo blies me weg met zijn optimisme. Hij had het over "leuke innovatieve ideeën", maar waar waren de attracties? Heel goed dat Almere innovatie wil laten zien, maar Jan met de pet wil daar geen 30 euro voor neerleggen. Er is een spanningsveld tussen het idealisme en de businesscase.'

Wethouder Herrema blijft optimistisch en noemt de Floriade tegenover Omroep Flevoland 'een visitekaartje voor een belangrijke sector waar heel veel banen aan gekoppeld zijn' en 'een tentoonstelling van steden met elkaar die zoeken naar oplossingen voor de nieuwe, gezonde stad'. En die 93 miljoen aan investeringen? Herrema: 'Eigenlijk doen we het slim: eerst de Floriade en daarna gebruiken we die investeringen voor de groene stadswijk.'

Van Driem noemt het "politiek legitiem" dat PvdA-wethouder Adri Duivesteyn destijds de rijen in de raad gesloten kreeg om zo de twijfel bij het rijk over financiering van het laatste stukje A6 weg te nemen. 'Maar je moet dan niet gaan geloven in het jokkebrokverhaal dat je het project financieel-economisch rond kunt krijgen. Ik weet zeker dat ik in 2023 gelijk heb gekregen.' ●